

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtute Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

II. An habitus fidei sit virtus, & qualis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81031)

correspondentes actibus charitatis, vel piæ affectionis: cum enim obiectum appetitus non sit Deus, nec honestas fidei, quam amat voluntas per piæ affectionem, amor ille non erit Dei, nec fidei sed amor alicuius rei corporeæ, quæ nobis impossibilis est, & quæ nullam habet honestatem obiectiuam; vt quid ergo dabitur habitus infusus ad amandum illud corpus imaginarij nobis impossibile, & ad gaudendum de illo prout existenti, quando reuera non existit, & quando voluntas gaudet de Deo, vel de assensu fidei propter eius honestatem? Frustrâ ergo multiplicantur illi habitus sine vtilitate, & non sine indecentia ordinis supernaturalis.

16

An habitus fidei sit speculatiuus, vel practicus.

Quod attinet ad secundum dubium propositum in titulo sectionis, an habitus fidei sit speculatiuus, vel practicus, sermo est de solo habitu intellectuâli, à quo elicitur fidei assensus, de quo aliqui dicunt esse solum speculatiuum. Ita quidem antiquiores apud Durandum quæst. 5. in prologum. § ad quæstionem. Alij neque esse formaliter practicum, neque speculatiuum, sed eminenter vtrumque. Ita Caiet. 2. 2. quæst. 4. art. 2. & Valentia in præsentî disput. 1. quæst. 4. puncto 2. Alij denique melius concedunt communiter esse formaliter speculatiuum, & practicum, vt cum S. Thoma in præsentî quæst. 4. art. 2. ad 3. docent Suarez in præsentî disput. 7. sect. 2. num. 7. Coninch disp. 16. dub. 2. num. 16. Turrianus disp. 38. dub. 6. Lorca disput. 27. Bañes, & Molina, quos affert, & sequitur Granado in præsentî tract. 13. disp. 3. num. 2. Ratio autem est; quia fides elicit actus speculatiuos, & actus etiam practicos. Speculariuios quidem circa Deû, & alia obiecta non operabilia; vnde Paulus ad Coloss. 3. de fide loquens dicit: nos autem reuelata facie gloriam Domini speculantes: sicut etiam fide credimus creationem mundi à Deo factam iuxta illud eiusdem Pauli ad Hebr. 11. Fide credimus aptata esse scula Verbo Dei; quod quidem non est obiectum à nobis operabile. Actus autem practicos elicit etiam eadem fides circa nostras operationes dirigendas, dū docet nos, quomodo debeamus exequi opera nostra, vt bona sint, vt Deo placeamus, vt à peccatis liberemur, vt salutem animæ assequamur: quare sicut medicina est formaliter practica, quia docet modum assequendæ & conseruandæ salutis corporeæ; ita fides erit etiam practica, quæ docet modum assequendæ, & conseruandæ salutis animæ, & est Medicina celestis cõtra spirituales ægritudines: & sicut Logica est practica, quæ docet modum vitandi errores intellectuales & dirigit operationes intellectus, vt recte fiant; sic fides erit practica, quæ dirigit operationes voluntatis, & docet modum vitandi errores, & defectus in eiusmodi operationibus: sicut etiam Philosophia moralis dicitur practica, quia lumine naturæ dirigit easdem operationes voluntatis, & ostendit quomodo earum vitia, & defectus vitandi sint. Quomodo verò ex hac diuersitate actuum non arguatur pluralitas habituum infusorum, sed vnus simplex possit eos omnes actus elicere, diximus disp. 8.

SECTIO II.

An habitus fidei sit virtus, & qualis.

17
Duplex fidei habitus infusus.

Diximus duplicem esse, fidei habitum infusum; alterum in intellectu, alterum in voluntate,

De primo aliqui dicunt non esse virtutem strictè, sed solum in latiori significatione: ita Durandum in 3. disp. 23. q. 6. num. 6. At vero Caietanus in præsentî quæst. 4. art. 5. docet, fidem esse virtutem intellectualem; non tamen virtutem intellectualem: quam distinctionem alij communiter reiiciunt, quia hæc substantiua, & adiectiua idem omnino significant, nec potest aliqua esse virtus hominis, quin sit virtus humana: nam virtus intellectuâlis significat solum virtutem pertinentem ad intellectum: si ergo fides est virtus intellectus, erit pertinens ad intellectum, & per consequens intellectuâlis. S. Thom. dicto art. 5. dicit, fidem formatam charitate esse virtutem, informem verò non esse: quia vt actus fidei sit perfectus duo requiruntur, nempe quod infallibiliter tendat ad verum, quod est bonum intellectus, & rursum quod infallibiliter ordinet hominem ad suum finem, ad quem non ordinat infallibiliter fides informis, sed solum fides charitate formatam: quam distinctionem impugnat etiam Durandus loco citato, quia fides non variatur intrinsicè ex aduentu charitatis, nec ipse actus sit melior, ergo si antea non erat virtus, nec etiam erit postea. Porro fidem non esse virtutem, nisi lato modo, probat Durandus, quia virtus est, quæ ponit potentiam in vltimo perfectionis debite suo actui: fides autem cum sit obscura, non communicat intellectu vltimum perfectionis, quod non datur sine claritate, & euidenti: est ergo solum virtus late sumpta, quatenus significat habitum laudabilem inclinantem ad bonum.

Alij dicunt, fidem intellectualem esse simpliciter, & proprie virtutem, ita Capreolus, Molina, & Valentia quos refert, & sequitur Coninch disp. 16. dub. 3. num. 27. & Bañes, quem refert, & sequitur Hurtado disp. 55. § 5. Adicit autem Suarez n. 9. fidem intellectualem, provt conditam ab habitu piæ affectionis, non esse dicendam virtutem sine addito, sed virtutem intellectualem, provt loquitur S. Th. 1. 2. q. 16. art. 3. vbi nullam virtutem simpliciter admittit nisi voluntatis, vel vt subest voluntati, quia hæc sola tendit ad bonum honestum, vt honestum, & conseruet actibus usum bonum morale. Fides ergo provt distincta à voluntate potest appellari simpliciter virtus intellectuâlis, non tamen virtus simpliciter virtus sine addito.

Tota hæc controuersia est de nomine, quod scilicet intelligatur nomine virtutis, nam re ipsa nihil negant, vel affirmant diuersum in habitu fidei hi auctores, seclusis vocibus. Omnes enim concedunt hunc habitum non esse euidetem, sed obscurum, atque adeo non asserre intellectu summâ eius perfectionem: item secundum se non habere honestatem formalem in suis actibus, nisi deriuetur illis à voluntate. Dissident verò, an id, quod habet, sufficiat, vt possit simpliciter appellari virtus, in quo sicut in alijs controuersis vocum, retinendus est modus communiter loquendi, iuxta quem illæ solæ dici solent virtutes simpliciter, quæ vel sunt in voluntate, vel dependent à voluntate; vt dixit S. Thomas, quia virtus simpliciter illa appellatur, quæ bonum facit habentem, vt cum Arist. 2. ethic. c. 6. dixit S. Thom. 1. 2. q. 16. art. 3. seu est bona qualitas mentis, quæ sit rectè viuatur, quæ nemo malè vitatur, vt dixit idem S. Thomas ibi q. 55. art. 4. hoc autem non competit scientiæ naturali secundum se, quia per illam homo nõ viuunt rectè, & honestè, sed ad summum cognoscit

cognoscit honestatem, & modum rectè viuendi, cum qua notitia stare potest vita deprauata. Possunt ergo illæ appellari virtutes intellectuales, id est, quibus intellectus disponitur ad bonum suum, quod est cognitio veri. Et in hoc sensu dicendum est contra Durandum, fidem propriè esse virtutem intellectus, seu intellectualem, quia per illam disponitur intellectus ad infallibilem cognitionem veri reuelati.

20 Nec obstat Durandi fundamentum: supponit enim falsò quod virtus debeat consistere potentiam in optimò sui, nisi sermo sit de optimò in genere: quia quælibet virtus voluntatis disponit eam ad honestatem, quod est optimum voluntatis, & quælibet virtus intellectus disponit eum ad cognitionem veri, quod est optimum intellectus. Si autem sermo sit de optimò in specie, falsum est: non enim quælibet virtus voluntatis affert illi supremum gradum honestatis; hoc namque soli charitati competit, cum tamen alia etiam sint virtutes in voluntate: Nec etiam omnis virtus intellectus affert ei supremum gradum euidentiæ; nam scientia Physica non est in eo euidentiæ gradu, in quo est Mathematica. Ad rationem ergo virtus sufficit, quod infallibiliter attingat bonum suæ potentia, quod ex Aristotele colligitur 6. Ethic. cap. 2. & 3. qui illam aliam conditionem non postulauit. Hoc autem competit fidei, quæ licet excedatur à scientia in euidentiâ, excedit tamen illam in supernaturalitate, & maiori infallibilitate, & certitudine, quare potiori ratione meretur appellationem virtutis.

21 Nec etiam obstat, quod idem Aristoteles 7. phys. cap. 3. textu 17. videatur definire virtutem, quod sit dispositio perfecti ad optimum; ex quo loco videtur Durandus suam illam definitionem, & regulam accepisse: nam in primis aliqui volunt, Aristotelem ibi non loqui de virtute morali, vel intellectuâli, sed de fortitudine, robore, & pulchritudine, vt notauit Coninch vbi supra n. 23. & explicant Conimbricenses in eum locum, & constat ex ipso contextu, cuius verba iuxta versionem Argyropyli hæc sunt: *Similiter & pulchritudo, & robur ad aliquid sunt: sunt enim dispositiones quedam eius, quod præstantissimum est, ad id, quod est optimum. Atque id præstantissimum dico, quod confermat, ac circa ipsam naturam disponit: vbi vides de virtutibus corporis sermonem esse. Adde, in versione facta à Conimbricensibus, omiſsa esse verba illa, ad id, quod est optimum: sic enim legunt: *Similiter pulchritudinem, & robur, & alias virtutes, atque etiam vitia. Vnaqueque enim, & vnumquodque quodammodo ad aliud refertur, & ad proprias affectiones aut bene, aut malè eum, qui eis præditus est, disponit.* Denique si contendas, sermonem ibi fuisse de virtute morali, & intellectuâli, facillè id intelligitur de dispositione ad optimum potentia in genere, nempe in voluntate ad bonum honestum, & in intellectu ad verum, & cum determinatione ad non declinandum ab eo bono, quæcumque est ex parte habitus virtuosæ: quæ in gradu excellenti reperiuntur in habitu fidei, & meliùs quàm in habitu scientifico naturali, quare cum omnibus penfatis magis perficiatur intellectus per fidem, quàm per scientiam naturalem non est cur hæc dicatur simpliciter virtus intellectuâlis, & non illa.*

Denique non obstat, quod Aristoteles 6. ethic. cap. 4. enumerans virtutes intellectuâles non meminerit fidei: id enim mirum non est, cum ipse

non agnouerit fidem diuinam supernaturalem cum infallibilitatis excellentia, quam in ea Theologi agnoscunt. Fidem autem humanam meritò inter virtutes non numerauit, cum sit exposita errori, in quem quantum est de se, potest intellectum inducere, quod potissimum obstat definitioni virtutis, vt constat.

Restat dubium, an fides dicenda sit simpliciter virtus, an verò solum cum addito, nempe virtus intellectuâlis, vel si dicatur virtus sine illo addito, debeat explicari esse virtutem pro vt subest voluntati: hoc enim sequi videtur ex doctrina S. Thomæ supra relata, qui nomen virtutis simpliciter solum tribuit virtutibus, quæ sunt in voluntate, vel pro vt subsunt voluntati, illæ enim solæ reddunt hominem bonum simpliciter, & rectè viuentem. Aliunde verò appellanda videtur simpliciter virtus, & sine vilo addito: sic enim appellatur à Conciliis, & Patribus, dum dicunt, cum gratia infundit virtutes, fidem, spem, & charitatem: & dum numerat tres virtutes Theologicas, quarum prima est fides. Nec dicas, fidem appellari virtutem simpliciter intelligendo fidei nomine non habitum solum intellectualem, sed habitum etiam piæ affectionis, à quo fides habet absolutam & propriam denominationem virtutis absolutè dictæ. Hoc, inquam, non satisfacit, quia fides intellectuâlis non accipit à piæ affectione honestatem virtutis Theologice, sed moralis: cum enim ipse habitus piæ affectionis non sit virtus Theologica, sed moralis, vt videbimus, non poterit constituere fidem intellectualem in eo gradu, & genere virtutis, in quo ipse non est, sed in alio inferiori. Si ergo fides dicitur simpliciter virtus Theologica, dicitur etiam simpliciter virtus.

Hoc etiam pertinet ad modum loquendi, & negare non possumus, quod satis communiter fides appelletur virtus sine vilo addito, quare nõ videtur reprehendendus ille, qui sic loqueretur. Ad hanc enim denominationem virtutis simpliciter non est necessarium, quod sit in voluntate, sed potest etiam ita appellari virtus intellectuâlis habens ordinem ad voluntatem, cui subest, vt dixit S. Thomas dicta quæst. 5. art. 3. Fides autem intellectuâlis, licet sit contradiçta à piæ affectione, & voluntate bona credendi, non tamen præscindit ab ordine ad talem voluntatem bonam imperantem. Diximus enim supra disp. 10. non posse exerceri à nobis assensum fidei diuinæ supernaturalis, nisi imperetur à voluntate bona præcedente: ipse ergo habitus fidei intellectuâlis habet intrinsecè ordinem ad voluntatem honestam præcedentem, à qua imperetur; & hic ordo sufficit, vt secundum se, & pro vt condistinctus ab habitu voluntatis, possit appellari simpliciter virtus: si enim ad hanc appellationem sufficit iuxta S. Thomam, quod virtus intellectuâlis subit voluntati virtuosæ, & hæc subiectio, & subordinatio est intrinseca ipsi habitui fidei, vt condistincto ab habitu voluntatis; consequens est, vt secundum se possit simpliciter appellari virtus, non sine ordine ad voluntatem, qui tamen ordo non distinguitur ab ipso habitu fidei intellectuâli. Vnde dici etiam potest virtus Theologica simpliciter: quia licet denominetur virtus simpliciter propter ordinem, quem habet ad voluntatem, & Theologica propter ordinem, quem habet ad Deum, vt ad obiectum formale, seu ad diuinam veracitatem: eadem tamen fides habet vtrumque prædicatum intrinsecum: ad virtutem

22

An fides dicenda sit simpliciter virtus an verò cum addito.

23

autem Theologicam hæc duo sola requiruntur, nempe, quod sit virtus, & quod habeat Deum pro obiecto formali: imò non solum hæc duo reperiuntur in fide quasi concomitanter, sed etiam ideo est virtus, quia respicit Deum, vt obiectum formale: ideo enim habet assensus fidei honestatem obiectiuam, ratione cuius imperari possit, & debeat à voluntate honesta, quia terminatur ad diuinam veracitatem, vt ad motiuum formale: si ergo est virtus, quatenus perit imperium honestum voluntatis, & petit hoc imperium ex eo, quod habet in se honestatem credendi Deo propter eius veracitatem, consequens est, vt ex se habeat esse virtutem Theologicam simpliciter, & sine addito diminuenti.

24

An habitus infusus à quo elicitur iudicium euidens creditur præcedens piæ affectionem, sit virtus?

Quæri potest de habitu infuso à quo elicitur iudicium euidens creditur præcedens piæ affectionem, quem habitum complectitur etiam fides in tota sua vniuersalitate accepta; an ille etiam habitus sit virtus. Ad quod breuiter responderi potest, illum habitum esse virtutem intellectualem. Et quidem Durandus requirebat ad virtutem intellectualem: quare ex hoc capite non excludetur à dignitate, & nomine talis virtutis. Non tamen erit virtus denominatiuè à voluntate, cum non indigeat eius imperio, & ideo non dicetur virtus simpliciter, sed virtus intellectualis, sicut alij habitus euidentes, qui sunt in intellectu.

25

An habitus infusus, quæ sit in voluntate ad eliciendum actum piæ affectionis, sit virtus?

Restat nunc dicere de illo alio habitu infuso, qui est in voluntate ad eliciendum actum piæ affectionis, seu imperium fidei: de quo non est dubium, quod sit virtus simpliciter, cum habeat obiectum formale honestum, & inclinatur ad eliciendum actum honestum supernaturalem, qui tendat formaliter ad honestatem propter ipsam, absque eo quod possit inclinare ad actum inhonestum. Certum etiam est, quod non est virtus Theologica, sed moralis, cum non habeat Deum pro obiecto formali, nec aliquid diuinum, & increatum, sed honestatem credendi, à qua mouetur ad imperandū, & volendū assensum fidei. Ad quæ verò virtutem moralè pertinet, diximus *supra* d. 10. vbi de voluntate credendi ex professo dictum est.

26

An hic habitus voluntatis, quæ sit in ipse fides ab eo imperata dici debeat virtus simpliciter, quando non est formata charitate?

Difficultas communis est, an hic habitus voluntatis, & ipsa etiam fides propter ab eo imperata, dici debeat virtus simpliciter, quædo non est formata charitate, sed informis, & mortua propter statum peccati. Quæ etiam est quæstio de vobis, in qua S. Thomas in *presenti dicta quæst. 4. art. 5.* vt supra diximus, vult in eo statu non appellari virtutem simpliciter: quod alijs difficile apparet, cum fides etiam in eo statu imperetur à voluntate simpliciter honesta, & non possit non afferre intellectui bonum suum, nempe verum, & voluntati bonum suum nempe bonum honestum. Sed totum hoc, vt dixi, pertinet ad voces; & modus loquendi S. Thom. defendi potest in sensu Theologico: nam Theologi non estimant bonum, nisi quod confert per modum meriti ad finem supernaturalem vitæ æternæ; Quare cum fides in eo statu non fructificet ad hunc finem, nec faciat fructus vitæ æternæ propter statum peccati, in quo merita omnia sunt mortua, ipsa fides appellatur mortua; & licet sit essentialiter fides, & retineat essentiam virtutis, non tamen habet statum operandi, quem Christianæ virtutes debent habere; & ideo sicut solemus di-

cere, amentem non esse hominem, quia non potest exercere actiones humanas, licet habeat essentiam hominis; & sicut religiosus contentens regulas, dicitur non esse religiosus, quia licet retineat substantiam obligationis religiosæ, non potest in eo statu operari, vt religiosus: ita fides in eo statu, licet retineat essentiam virtutis, non tamen dicitur virtus, quia in eo statu non potest operari, & proferre operationes proprias virtutum christianorum, quæ ordinantur ad operam meritoria vitæ æternæ.

Tractari solet hoc loco cum S. Thomas *quæst. 4. art. 7.* an fides sit prima virtutum: quod intelligi potest, vel de prioritate in dignitate, & excellentia, vel de prioritate in existentia. De prioritate in dignitate, & perfectione non agit S. Thom. & certum est fidem cedere charitati iuxta illud Pauli, *maior autem horum est charitas.* Aliis verò virtutibus moralibus doctores communiter præferunt fidem, quia versatur circa Deum, quem colit cultu intellectuali. Difficultas potest esse de Religione, quæ etiam colit Deum: sed virtus perfectiori modo colit Deum per fidem, quam per Religionem, quò nobilior est captiuatio intellectus in obsequium & cultum Dei, quam occisio animalium, vel cultus alius externus, qui à Religione offerri potest. Denique si fides comparatur cum virtute spei, potest esse dubium, quia veraque est virtus Theologica, & versatur immediatè circa Deum, vt motiuum, & obiectum formale. Aliqua tamen reperiuntur in fide, in quibus videtur excedere spem, & aliqua è contra inueniuntur in spe, in quibus excedit fidem. De qua comparatione non possumus pro nunc aliquid definire ante exactam cognitionem virtutis spei, in cuius tractatu de hoc dicendum erit. Interim videri potest Suarez *disp. 1. de spe sect. 6. à nom. 4.*

DISPUTATIO XVI.

De causa efficiendi fidei, & de eius infusione, & augmento.

SECTIO I. *Quæ sit causa efficiens habitus fidei.*

- II. *De dispositione requisita ad infusionem habitus fidei, vbi an infundatur aliquando ante gratiam.*
- III. *De conseruatione habitus fidei; vbi an, & quomodo maneat fides informis in peccatore.*
- IV. *De incremento, & augmento habitus fidei.*

Diximus de causa materiali, seu subiecto habitus fidei: de causa formali non est quæstio, cum ipse habitus sit forma informans suum subiectum; sicut nec etià de causa finali, cum detur propter operationem & operationem talem, quæ proportionato modo dirigit hominem ad alia merita supernaturalia elicienda. Restat dicere de causa efficiendi, quæ sit. Vnde consequenter dicendum erit de causa dispositiua, quæ dispositio requiratur, & sufficiat ad infusionem habitus fidei. Deinde, quæ causa,